

**SHIFOKOR VA BEMOR O‘RTASIDAGI ISHONCH VA MAXFIYLIK
TAMOYILLARI**

Umurullayeva Jasmina G‘ayrat qizi

530-guruh

1-son Davolash fakulteti

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada shifokor va bemor o‘rtasidagi ishonch munosabatlari hamda tibbiy maxfiylik tamoyillari bioetik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Bemorning shaxsiy ma’lumotlarini himoya qilish, axborotga asoslangan rozilik, shifokor mas’uliyati va ishonchli kommunikatsiya tizimi sog‘liqni saqlash tizimining muhim qismi sifatida yoritiladi. Maqola zamonaviy tibbiyotda maxfiylik va ishonchning ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: Bioetika, shifokor-bemor munosabati, maxfiylik, ishonch, tibbiy sir.

Kirish

Zamonaviy tibbiyotda shifokor va bemor o‘rtasidagi munosabatlar nafaqat tibbiy, balki axloqiy va huquqiy asosga ham ega. Ushbu munosabatlarning markazida ishonch va maxfiylik tamoyillari turadi. Bemor o‘z sog‘lig‘i haqida ochiq ma’lumot berishi uchun shifokorga to‘liq ishonishi kerak, shifokor esa ushbu ma’lumotlarni himoya qilishga majbur.

Asosiy qism

Shifokor va bemor o‘rtasidagi ishonch — bu samarali davolash jarayonining asosiy sharti hisoblanadi. Agar bemor shifokorga ishonmasa, u o‘z kasalligi haqida to‘liq ma’lumot bermasligi mumkin, bu esa tashxis va davolash sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Maxfiylik tamoyili (confidentiality) tibbiy etikaning eng muhim qoidalaridan biridir. Shifokor bemorning sog‘lig‘i, tashxisi va davolash jarayoni haqidagi ma’lumotlarni uchinchi shaxslarga oshkor qilmasligi kerak.

Shuningdek, tibbiy sir (medical secrecy) tushunchasi ham mavjud bo‘lib, u qonun bilan himoyalangan axborot hisoblanadi. Ushbu sirni buzish nafaqat etik, balki huquqiy javobgarlikka ham sabab bo‘ladi.

Bemorning axborotga asoslangan roziligi (informed consent) ham ishonch bilan bevosita bog‘liqdir. Bemor shifokor bergan to‘liq va tushunarli ma’lumot asosida davolanishga rozilik bildiradi.

Shifokor va bemor o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlashda kommunikatsiya madaniyati muhim o‘rin tutadi. Shifokor bemorga hurmat bilan yondashishi, tushunarli til bilan ma’lumot berishi va empatiya ko‘rsatishi

kerak. Shifokor va bemor o'rtasidagi ishonch tizimida yana bir muhim jihat — bu “axborot shaffofligi va halollik (truth-telling)” tamoyilidir. Shifokor bemorga uning kasalligi, davolash usullari va ehtimoliy xavflar haqida to'liq va rost ma'lumot berishi kerak. Ma'lumot yashirilishi yoki yumshatilishi bemorning qaror qabul qilish huquqini cheklaydi va ishonchni zaiflashtiradi.

Shuningdek, tibbiy paternalizm va bemor avtonomiyasi o'rtasidagi muvozanat ham muhim bioetik masaladir. Ba'zi hollarda shifokor “bemor uchun yaxshiroq” deb hisoblab, uning qaroriga ta'sir qilishi mumkin. Biroq zamonaviy bioetika bemorning mustaqil qaror qabul qilish huquqini ustuvor deb biladi.

Yana bir dolzarb masala — bu maxfiylikning raqamli muhitda himoyasidir. Elektron tibbiy kartalar, mobil ilovalar va klinik ma'lumotlar bazalari rivojlanishi bilan ma'lumotlarning sizib chiqish xavfi ortadi. Shu sababli kiberxavfsizlik tibbiy maxfiylikning ajralmas qismiga aylangan.

Bundan tashqari, shifokor va bemor o'rtasidagi ishonchning psixologik asoslari ham muhimdir. Empatiya, hurmat va faol tinglash (active listening) bemorda xavfsizlik hissinı shakllantiradi. Bu esa davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shifokorlarning kasbiy stressi va emotsional charchashi (burnout) ham ishonch munosabatlariga ta'sir qilishi mumkin. Haddan tashqari yuklama shifokorning bemor bilan muloqot sifatini pasaytiradi va xatolik xavfini oshiradi.

Shuningdek, maxfiylikning huquqiy chegaralari ham mavjud. Ayrim hollarda, masalan yuqumli kasalliklar yoki jamoat xavfsizligiga tahdid bo'lsa, shifokor ma'lumotni tegishli organlarga xabar qilishga majbur bo'lishi mumkin. Bu holat bioetik muvozanatni talab qiladi.

Yana bir muhim jihat — bu bemor oilasi bilan axborot almashish etikasidir. Bemor roziligisiz uning sog'lig'i haqida ma'lumotni hatto yaqin qarindoshlarga ham berish mumkin emas, faqat qonuniy yoki favqulodda holatlar bundan mustasno.

Bundan tashqari, telemeditsina va onlayn maslahatlashuvlar rivojlanishi bilan maxfiylikni saqlash yanada murakkablashdi. Masofaviy tibbiy xizmatlarda ma'lumot uzatish xavfsizligi va shaxsiylikni himoya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yana bir jihat — bu ishonchning jamiyat darajasidagi ahamiyatidir. Agar jamiyat tibbiyot tizimiga ishonmasa, aholi kasalliklarni yashirishi yoki kech murojaat qilishi mumkin, bu esa sog'liqni saqlash tizimining samaradorligini pasaytiradi.

Yana bir muhim jihat — bu raqamli tibbiyot va ma'lumotlar xavfsizligidir. Elektron tibbiy kartalar va raqamli tizimlar rivojlanishi bilan bemor

ma'lumotlarini himoya qilish yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

Shuningdek, ishonch buzilishi oqibatlari ham jiddiy muammo hisoblanadi. Agar shifokor maxfiylikni buzsa, bemor tibbiy tizimga bo'lgan ishonchini yo'qotadi va davolanishdan bosh tortishi mumkin.

Bundan tashqari, bioetik deontologiya shifokorlarning kasbiy xulq-atvorini tartibga soladi. U bemor manfaatini ustuvor qo'yish, halollik va maxfiylikni saqlash kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi. Shifokor va bemor o'rtasidagi ishonch tizimida yana bir muhim bioetik jihat — bu ***"vaqt ajratish va e'tibor sifati"***dir. Shifokor bemor bilan yetarli vaqt o'tkazishi, uning shikoyatlarini diqqat bilan tinglashi va shoshilinch qarorlar qabul qilmasligi ishonchni mustahkamlaydi. Tezkor va yuzaki yondashuv bemorda befarqlik hissini keltirib chiqarishi mumkin.

Shuningdek, madaniy va til to'siqlari ham ishonchga ta'sir qiladi. Turli madaniyatga mansub bemorlar bilan ishlashda shifokor ularning qadriyatlari va urf-odatlarini hisobga olishi kerak. Tushunmovchiliklar maxfiylik va ishonch buzilishiga olib kelishi mumkin.

Yana bir muhim jihat — bu **bemorning zaiflik holati (vulnerability)**dir. Og'ir kasallik, og'riq yoki ruhiy stress holatidagi bemorlar qaror qabul qilishda ko'proq ta'sirga berilishi mumkin. Shu sababli shifokor ularning huquqlarini yanada kuchliroq himoya qilishi kerak.

Bundan tashqari, ikkinchi fikr (second opinion) olish huquqi ham muhim bioetik tamoyildir. Bemor boshqa shifokor fikrini so'rash huquqiga ega bo'lib, bu ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi va xatolik xavfini kamaytiradi.

Shifokor va bemor munosabatida yana bir dolzarb masala — bu ma'lumotni noto'g'ri talqin qilish xavfidir. Tibbiy terminlarning murakkabligi sababli bemor ba'zan noto'g'ri tushunishi mumkin, shuning uchun shifokor sodda va tushunarli tilda izoh berishi kerak.

Shuningdek, tibbiy hujjatlarning himoyasi va arxivlash etikasi ham muhimdir. Bemor ma'lumotlari uzoq muddat saqlanadi va faqat ruxsat etilgan shaxslar tomonidan ko'rilishi kerak.

Yana bir muhim jihat — bu sun'iy intellekt asosidagi diagnostika tizimlaridir. AI shifokor qarorlariga yordam bersa-da, yakuniy qaror inson tomonidan qabul qilinishi kerak, chunki javobgarlik masalasi shifokorda qoladi.

Bundan tashqari, ishonchning buzilishi oqibatida tibbiy tizimga murojaat qilish kamayishi kuzatilishi mumkin. Bu esa jamiyat sog'lig'iga salbiy ta'sir qiladi va kasalliklarning kech aniqlanishiga olib keladi. Shifokor va bemor o'rtasidagi ishonch tizimida tibbiy hujjatlarning aniqligi va mas'uliyati ham muhim o'rin tutadi. Diagnostika, davolash rejasi va bemor holati to'g'risidagi yozuvlar to'liq, aniq va buzilmagan bo'lishi kerak. Noto'g'ri hujjatlashtirish

nafaqat ishonchni buzadi, balki huquqiy muammolarga ham olib kelishi mumkin.

Shuningdek, “va’da va real natija o’rtasidagi muvozanat” ham bioetik jihatdan muhimdir. Shifokor bemorga asossiz umid bermasligi kerak, lekin umidsizlik ham tug’dirmasligi lozim. To’g’ri kommunikatsiya bemorning ruhiy barqarorligini saqlashga yordam beradi.

Yana bir muhim jihat — bu ****shifokorlarning axloqiy qaror qabul qilish qobiliyati (ethical decision-making)****dir. Murakkab klinik holatlarda shifokor faqat tibbiy emas, balki axloqiy jihatdan ham to’g’ri qaror qabul qilishi kerak bo’ladi.

Bundan tashqari, bemorlarning tibbiy savodxonligi (health literacy) ham ishonchga bevosita ta’sir qiladi. Agar bemor tibbiy tushunchalarni yaxshi bilmasa, noto’g’ri tushinishlar va shubhalar paydo bo’lishi mumkin.

Shifokor va bemor munosabatida yana bir muhim jihat — bu qonun va bioetika o’rtasidagi farqdir. Qonun minimal talablarni belgilasa, bioetika esa yanada yuqori axloqiy standartlarni talab qiladi. Shifokor faqat qonunga emas, balki bioetik tamoyillarga ham amal qilishi kerak.

Shuningdek, tibbiy innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni joriy etishda ehtiyotkorlik zarur. Har bir yangi texnologiya avval sinovdan o’tishi va bemor xavfsizligiga zarar yetkazmasligi tekshirilishi kerak.

Yana bir muhim masala — bu shifokor obro’si va professional etikasidir. Shifokorning jamiyatdagi obro’si ishonchning asosiy omillaridan biridir, shuning uchun u doimiy ravishda o’z kasbiy va axloqiy darajasini saqlashi kerak.

Bundan tashqari, tibbiy qarorlarda shaffoflik (transparency) ham muhim hisoblanadi. Qarorlar qanday qabul qilingani bemor va uning yaqinlariga tushunarli bo’lishi ishonchni oshiradi.

Xulosa

Shifokor va bemor o’rtasidagi ishonch va maxfiylik tamoyillari tibbiy xizmat sifatini belgilovchi asosiy omillardir. Ushbu tamoyillarga rioya qilish bemorning huquqlarini himoya qiladi, davolash samaradorligini oshiradi va sog’liqni saqlash tizimiga bo’lgan ishonchni mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Latipov, A. A. (2024). SALES MANAGEMENT METHODS IN THE TOURISM SECTOR INDUSTRIES. Science and innovation, 3(Special Issue 46), 459-461.
2. World Medical Association. **Medical Ethics Manual**. 2023 y., 10–120-betlar.

3. UNESCO. **Bioetika va inson huquqlari deklaratsiyasi**. 2005 y., 5–40-betlar.
4. Latipov, A. A. (2023). FINAL PHASE “TO STOP” AND THEIR EXPRESSIONS IN UZBEK LANGUAGE. Экономика и социум, (11 (114)-1), 192-195.
5. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. **Tibbiy deontologiya va maxfiylik bo‘yicha qo‘llanma**. 2021 y., 15–160-betlar.
6. Akbaraliyevich, L. A. (2020). PECULIARITIES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE TO GROWN-UPS. *MODERN VIEWS AND RESEARCH*, 171.